

Informationsansvarig:

30 april 1982

Jan Lindgren
 Planeringskontoret
 Norrköpings kommun
 601 81 NORRKÖPING
 Tel 011/12 97 00

1•1982

KSP-NYTTS VÅRNUMMER

ägnas till stor del åt föreningens arbetsgrupper. Vi inför också ett nytt avsnitt: Pressgrannar. Där kan vi bl a läsa om det anmärkningsvärt höga antalet nattjobbare i Jönköping och ta del av Samuel Bergbäcks intressanta reflexioner om sin yrkesroll och dess förändring. Vi passar samtidigt på att gratulera Samuel som fyllde 65 år den 25 mars.

Innehåll:

	sid
Uppföljningsseminariet i Vittsjö	2
Studieresan till Emilia - Romagna	2
Årskonferensen i Hudiksvall	2
Nya medlemmar	2
Ny medlemsmatrikel	3
Betalning av årsavgiften	3
Rapport om "Planering för bostadsförsörjning i 30 kommuner"	3
Avgivna yttranden	3
Påminnelse om projektförteckningen	4
Rapporter från föreningens arbetsgrupper	4
Arbetsgruppen för FoB-frågor	4
Arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)	5
Arbetsgruppen för bostadsförsörjningsfrågor (KABO)	6
Arbetsgruppen för planeringsinformation (KOPI)	6
Årsboks-(informations-)träffar blir arbetsgrupp för statistisk information	7
Pressgrannar	
Vilken samhällsplanering får vi i framtiden?	8
Nära hälften jobbar "nattetid" i Jönköping	9
Kommunplanerare i motvind	10
Vad har Italien att lära Hudik?	10
Förr ej "tjänstefel" att vara initiativrik	11

UPPFÖLJNINGSEMINARIET I VITTSJÖ

Som en uppföljning och fördjupning av diskussionerna vid KSP:s framtidssymposium i Malmö förra våren, genomförde föreningen 13-14 april ett seminarium i Vittsjö. Framförallt behandlades frågor kring 80-talets arbetsmarknad och bostadsförsörjning och kommunernas påverkansmöjligheter. Ca fyrtio personer deltog.

För uppläggning av seminariet svarade Bo Peterson och Bengt Nilsson, Malmö, samt Gösta Sedelius, Göteborg, d v s samma grupp som hade huvudansvaret för Malmö-symposiet. Denna flitiga grupp undersöker nu möjligheterna att dokumentera seminariet i enkel rapport.

STUDIERESAN TILL EMILIA - ROMAGNA

Intresset för föreningens studieresa till Emilia - Romagna visade sig vara väl anpassat till den tillgängliga kapaciteten. Till 55 platser har anmält sig 55 personer.

Resan äger rum den 24-31 maj. Halva tiden kommer att tillbringas i Bologna och därutöver kommer bl a kommunerna Brisighella, Forli och Rimini att besökas. På samtliga platser kommer företrädare för regionala och lokala organ att berätta om aktuella utvecklingstendenser och problem. Valet av färdmål har betingats av att många frågor som vi nu möter i vår egen verksamhet varit och är aktuella på studieorterna, bl a stadsförnyelse och lokala organ.

För planeringen av studieresan svarar Gösta Sedelius, Göteborg, Christina Skantze-Carlsson, kommunförbundet och Mario Ponzio, planverket.

ÅRSKONFERENSEN I HUDIKSVALL

KSP:s årskonferens 1982 äger rum i Hudiksvall 7-9 september. Som tema för konferensen har valts: se förändring som en MÖJLIGHET. Ett positivt tema.

Program m m för konferensen framgår av inbjudan som skickas ut samtidigt med detta KSP-nytt. Observera att anmälan om deltagande skall göras senast den 8 juni.

Konferensen har planerats av Janet Gardell, Södertälje, Bengt Gill, Hudiksvall och Lasse Mårtensson, Norrköping.

NYA MEDLEMMAR

Följande nya medlemmar har invalts i föreningen:

26 januari 1982

Kommunplanerare Orvar Altebro, Nynäshamn
Kommunsekreterare Birgitta Gunterberg, Vårgårda

Förste intendent Arne Nedstam, Stockholm
Förste sekreterare Kjell Persson, Stockholm

22 mars 1982

Planeringssekreterare Torbjörn Boman, Skellefteå
Förste sekreterare Cecilia Henriksson, Stockholm
Planeringssekreterare Inge Hurtig, Skellefteå
Planeringssekreterare Lars-Erik Jenslin, Järfälla
Syssestättningsadministratör Rolf Pettersson, Göteborg
Arkitekt Margareta Svensson, Malmö
Planeringsassistent Lena Ångman, Bollnäs

Vi hälsar de nya medlemmarna välkomna i KSP.

NY MEDLEMSMARIKEL

Skattmästaren, Gösta Sedelius, har sammanställt en ny medlemsmatrikel, som skickas ut i ett ex per medlem tillsammans med detta KSP-nytt.

Av matrikeln framgår att föreningen nu har 370 medlemmar från 197 arbetsplatser i 155 kommuner.

BETALNING AV ÅRSavgifTEN

Med detta KSP-nytt följer ett inbetalningskort till varje medlem att användas för inbetalning av årsavgiften för 1982. Årsavgiften uppgår till 40 kr och skall betalas senast den 30 maj 1982.

RAPPORT OM "PLANERING FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNING I 30 KOMMUNER"

Arbetsgruppen för bostadsförsörjningsplanering (KABO) genomförde sommaren 1981 en enkät till KSP-medlemmar i 30 kommuner. Syftet med enkäten var att få bättre kunskaper om hur man arbetar med bostadsförsörjningsfrågorna samt att utröna hur KSP och KABO kan stödja och hjälpa medlemmarna i deras arbete med dessa frågor.

Resultatet av enkäten har redovisats i KSP:s rapportserie under rubriken: Planering för bostadsförsörjning i 30 kommuner (Rapport 1982:2). Rapporten kan beställas från Henry Tordenström, Malmö, tel 040/34 23 82.

AVGIVNA YTTRANDE

Föreningen har avgett yttrande till ekonomidepartementet över "Delrapport från SCB:s utredning om alternativa metoder för framtida folk- och bostadsräkningar (FOBALT)" och till UHÄ över AU-gruppens slutbetänkande "Ekonomilinjens - förvaltningslinjen - linjen för personal- och arbetslivsfrågor". Yttrandena kan beställas från informationssekreteraren.

PÅMINNELSE OM PROJEKTFÖRTECKNINGEN

En påminnelse om bidrag till KSP:s projektförteckning 1982 skickas ut till varje medlemskontor med detta KSP-nytt. För att bidrag skall kunna komma med i projektförteckningen måste de skickas till Sune Bernsand, Arvika, senast den 14 maj 1982.

RAPPORTER FRÅN FÖRENINGENS ARBETSGRUPPER

Arbetsgruppen för skatteunderlagsprognoser har upplösts. Arbetsgrupperna för FoB-frågor, sociala analyser och prognoser (SOCIAP) och arbetsmarknadsstatistik är vilande, den senare gruppen i avvaktan på att SCB:s arbete med en statistik-vägledning förs in i ett mera intensivt slutskede.

Styrelsen har beslutat att bilda en ny arbetsgrupp: Arbetsgruppen för statistisk information. Gruppens uppgift skall vara att dels svara för de träffar som ansvarig för årsboksgruppen hittills arrangerat och att dels utarbeta program för den vidgade verksamhet som kan finnas behov av.

Arbetsgrupperna lämnar följande rapporter om sin verksamhet:

Arbetsgruppen för FoB-frågor

Arbetsgruppens verksamhet i samband med FoB 80 ägnades huvudsakligen åt frågor om planering och genomförande av räkningen och då särskilt åt kommunernas granskningsarbete. Frågor om variabelinnehåll och tabellutformning diskuterades i en särskild redovisningsgrupp, där kommunerna företrädades av medlemmar ur SSKO:s olika arbetsgrupper.

I FoB-arbetsgruppens verksamhetsberättelse för 1980/81 deklarerades att gruppen inte avsåg att bedriva någon verksamhet under verksamhetsåret 1981/82, men att en eventuell avveckling av gruppen bör anstå tills klarhet vunnits om hur FoB-data skall erhållas i framtiden. Detta mot bakgrund av att det under FOBALT:s utredningsarbete framförts starka krav att - åtminstone för vissa variabelområden - en traditionell FoB bör genomföras år 1985.

Sedan dess har FOBALT framlagt en delrapport, i vilken olika alternativa metoder för framställning av FoB-statistik redovisas. Mot bakgrund av de kvalitetsproblem som föreligger inom vissa variabelområden, främst då hushåll och lägenheter, begär utredningen tilläggsdirektiv för att utreda ett alternativ med en begränsad FoB år 1985.

Det är således möjligt att en traditionell FoB, om än begränsad, kommer att genomföras år 1985, där kommunerna kommer att bli engagerade i granskning och bearbetning av blankettmaterial. I avvaktan på att FOBALT slutfört sitt utredningsarbete och nödvändiga beslut fattats om framtida statistikförsörjning, anser gruppen att föreningens FoB-arbetsgrupp tills vidare bör förklaras vilande.

Anders Kinander, Göteborg

Arbetsgruppen för mindre kommuner (AMIKO)

Inledningsvis anser vi att arbetsgruppernas insats under årskonferensen i Karlstad var ett lyckat drag. Vi tror att det är viktigt att årligen låta arbetsgrupperna göra en avstämning av hittillsvarande och kommande arbete inför en så bred och aktiv publik som möjligt.

För AMIKO:s del väckte vi frågan om gruppen skulle upplösas. De reaktioner vi fick stärkte oss i vår uppfattning att AMIKO har en funktion att fylla - i alla fall tills vidare.

Personbesättningen är följande inför verksamhetsåret 1981/82:

Magnus Blomberg, Hultsfred
Leif Eriksson, Lidköping
Roger Larsson, Mjölby (sammanställande)
Svante Nordh, Sandviken
Christer Sandberg, Sigtuna

Magnus och Christer är nya medlemmar efter avgående Carl-Erik Lundgren, Heby, och Ann Ydrén, Lindesberg.

Arbetsuppgifterna under verksamhetsåret 1981/82 är följande:

Rent allmänt har i vårens enkät till mindre kommuner och i direkta kontakter efterlysts en fortsättning på AMIKO:s tidigare rapportserie (Samordnad planering resp Statistiktjänst i en mindre kommun). Bland flera tänkbara ämnen har vi valt att behandla GPF i en mindre kommun.

Efter kommunförbundets planeringsrapport i början av 1970-talet blev GPF ett ganska välkänt namn, men utformning, innehåll och status kan variera mycket. Vi tror att många är osäkra på hur GPF och arbetet med dessa skulle kunna läggas upp. Såvitt vi vet är det heller ingen annan som försöker utvärdera och vidareutveckla GPF. I vår kommande rapport, som beräknas bli klar till årskonferensen 1982, visar vi hur några olika varianter på GPF kan se ut.

Vid sidan av denna arbetsuppgift vill vi också fortsätta att vara referensgrupp till styrelsen och kontaktorgan mellan de mindre kommunerna. Vi tror att det är viktigt att medlemmar i mindre kommuner på olika sätt aktiveras i föreningens verksamhet.

I mån av tid och ork vill vi också försöka påverka centrala myndigheter m fl till att utforma skrifter och direktiv så att dessa blir mer anpassade även till de mindre kommunernas förhållanden.

Till ovanstående kommer också arbete med mindre projekt när så erfordras.

Roger Larsson

Arbetsgruppen för bostadsförsörjningsfrågor (KABO)

Som vi hoppas Ni har uppmärksammat har vi nedkommit med en rapport i KSP:s rapportserie (1982:2). För att symbolisera det långa och enträgna arbete som nedlagts för att åstadkomma den- samma har den begåvats med ett osedvanligt långt namn: "Plane- ring för bostadsförsörjning i 30 kommuner - Resultatredovisning av enkätundersökning utförd av KSP:s arbetsgrupp för bostads- försörjningsplanering (KABO) 1981".

Vi har därefter i ett telefonsammanträde och vid en träff på kommunförbundet i Stockholm diskuterat hur vi skall gå vidare med bostadsförsörjningsfrågorna. Ett kraftigt önskemål som fram- fördes i Karlstad var att KABO skulle samla in och sprida erfarenheter och tips på hur man konkret kan arbeta med olika problem som vi ställs inför. Vi bestämde att vi skulle anordna en KABO-dag - en träff dit vi inbjuder kolleger som vi vet har intresse och kunskaper inom detta område. Genom att konfrontera de inbjudna med konkreta frågeställningar hoppas vi få informa- tion som vi sedan kan sprida ut till medlemmarna.

Prognos- och dimensioneringsfrågor fick vi tillfälle att venti- lera vid seminariet i Vittsjö där ju första dagen ägnades åt bostadsfrågor. Två bostadsdagar under våren i KSP:s regi har vi inte bedömt möjligt att genomföra av praktiska skäl. KABO-dagen har därför senarelagts till i höst.

Vid träffen i Stockholm hade vi bjudit in Bengt Westman som ansvarar för kursen om bostadsförsörjningsplanering vid kommun- skolan. Bengt var mycket öppen för synpunkter på kommande kurser inom detta området. Hur skulle den kurs se ut som Du vill anmäla Dig till? Ring till undertecknad och berätta! (040-34 23 82)

Gruppen består av Henry Tordenström, Malmö (sammankallande), Göran Berfenstam, Norrköping, Axel Elgstedt, kommunförbundet, Olof Färnkvist, Avesta, Anders Kinnander, Göteborg och Håkan Lindahl, Upplands Väsby.

Henry "Kaboy" Tordenström

Arbetsgruppen för planeringsinformation (KOPI)

KOPI räknar med att arbeta med uppföljningsstudier och utvärde- ringar på de teknikområden som omnämndes i gruppens verksamhets- rapport till årsmötet i Karlstad 1981. Däri angavs först och främst att KOPI skulle följa upp utvecklingen av satsningen på ett programbibliotek vid Kommundata i Västerås. Detta började fungera från mitten av 1981 efter det initiativ som togs av KOPI i samband med temadagarna i januari 1981 om ADB i kommunal planering. Kommundata har i mars 1982 också tillgodosett önske- målen från temadagarna om en mera regelrätt kurs i APL-språket för utnyttjande av bl a programbiblioteket.

Den uppgift som KOPI nu håller på med är sådan grafisk ADB, d v s ADB-mässig framställning av diagram och kartor, som passar för den kommunala planeringsprocessen. I första hand gäller det en teknik som kan utnyttjas i direkt samband med KSP:ares arbete

med planeringsunderlag av olika slag. För detta ändamål har KSP/KOPI erhållit ett anslag från byggforskningsrådet (BFR) för att hjälpa till med en utvärdering av teknikens användbarhet i olika kommuner. Detta arbete börjar under slutet av mars 1982 och beräknas vara avslutat till midsommar. Bengt Nilsson i Malmö och Jan-Olov Andersson i Hallsberg skall med viss tjänstledighet skaffa bedömningsunderlag genom ett antal kommunbesök. Däri beräknas också någon från kommunförbundet delta. KSP-rapport till årsmötet 1982.

Efterhand skall också tekniken med kombinerad ord- och data-behandling studeras, liksom system för ADB-mässig registerhantering och databas-utnyttjande i kommunernas informationsprocess. Med exempel från redan färdiga system bör det vara relativt lätt att illustrera praktiska tillämpningar inom KSP:arnas arbetsområden.

I KOPI-gruppen ingår Rolf Frankenberg, Stockholm (samman kallande), Jan-Olov Andersson, Hallsberg, Björn Eldh, Stockholm, Kerstin Karlsson, Linköping, Sven Gunnar Lönn, Kommundata, Göteborg, Arne Myrbeck, Kommunförbundet, Stockholm, Lasse Mårtensson, Norrköping och Bengt Nilsson, Malmö.

Rolf Frankenberg

Årsboks-(informations-)träffar blir arbetsgrupp för statistik information

Den första årsboksträffen hölls 1962 med deltagare från tre kommuner. Träffarna växte successivt något till en organiserad kontaktträff mellan de tjänstemän i olika kommuner som "hade ansvaret för årsboken och andra publikationer". På programmen stod främst redovisnings- och redigeringsprinciper. Ansvarig utsedd av styrelsen var fram till 1969 Bengt Nilsson, Malmö som detta år ersattes av Olle Strandh, Göteborg.

I början av 1970-talet kom det i inbjudan till träffarna att allt mer tryckas på "andra publikationer", d v s Meddelandeserier, FoB-rapporter m m. Samtidigt kom den "allmänna informationen" att spela en allt större roll på konferenserna. Deltagande kommuner var vanligtvis kring ett tjugotal och antalet deltagare uppemot ett trettiotal. Till träffen 1974 utvidgades inbjudan från tidigare "publikationsansvariga" till att även omfatta den assistentpersonal som arbetar med publikationsverksamhet.

Vid ett styrelsemöte 1978 beslutades att namnet "årsboksträff" skulle försvinna och ersättas med "årlig träff för dem som sysslar med statistisk information". Ansvarig skulle fortfarande vara Olle Strandh.

Sedan dess har två sammankomster hållits. Båda arrangemangen har haft allmän utbildningskaraktär.

- "Diagramkonstruktion och grafisk beskrivning" (Kalmar, maj 1978, 48 deltagare)

- "Trycksaksproduktion i teori och praktik"
(Eksjö, okt 1979, 39 deltagare)

En planerad konferens i april 1981 med ämnet "Sammanträdes- och föredragningsmetodik", fick inställas p g a för få anmälningar.

Vid årskonferensen i Karlstad 1981 skedde överläggningar mellan representanter för några kommuner om framtida träffar och inriktning. Man var helt överens om att det inte var tillfredsställande att initiativet och hela ansvaret låg på en enda person. Ett behov ansågs dock föreligga av konferenser och informationsutbyte kring informationsverksamhet och publikationsframställning. Under senare år har t ex både ordbehandlare och data-terminaler kommit med i bilden.

Det uppdrogs då åt Olle Strandh att utforma en skrivelse till styrelsen med förslag att inrätta en kommitté eller grupp för statistiska informationsfrågor.

Frågan togs upp till behandling vid styrelsens sammanträde 1982-01-26. Styrelsen beslöt då att bilda en arbetsgrupp för statistisk information. Arbetsgruppens uppgift skall vara att dels svara för de träffar som ansvarig för årsboksgruppen hittills arrangerat och att dels utarbeta program för den vidgade verksamhet som kan finnas behov av.

Arbetsgruppen kommer möjligen att ändra namn när den har utarbetat ett program för sin verksamhet. Gruppen består av Christer Pränning, Stockholm (sammankallande), Margareta Josefsson, Höör och Olle Strandh, Göteborg.

Olle Strandh

Kommun-Aktuellt
1 april 1982

Vilken samhällsplanering får vi i framtiden?

Blir 80-talet kommunal-ekonomernas och "gnetarnas" tid, då kommunal planering enbart är en fråga om att prioritera sparåtgärder?

Frågan ställs i en nyutkommen bok med titeln "Framtidsbedömningar för regional och lokal samhällsplanering". Den är en läsvärd sammanställning av inläggen från ett 30-tal personer vid ett symposium som Föreningen för kommunal statistik och planering arrangerade förra året.

Under 1970-talet har prognosmetoder och prognosernas användning i samhällsplaneringen diskuterats livligt. Tidigare trender har brutits. Många grundläggande förutsättningar för prognoserna/framtidsbedömningarna måste omprövas. För att diskutera och beskriva aktuell forskning, metoder m m hölls detta symposium med hjälp av anslag från Byggnadsrådet.

I de avslutande diskussionerna ställdes frågan vilken roll planeringen får "när det i många kommuner och hos många förtroendemän finns en känsla av hopplöshet".

"Blir kommunplanerarens roll då att entusiasmera och ge kommunalpolitikerna råg i ryggen så att de orkar lyfta blicken och ta ansvar för utvecklingen av den egna kommunen samt att bevaka att de långsiktiga konsekvenserna av olika beslut inte kommer i skymundan?"

Boken, som kostar 90 kronor, beställs hos KSP, c/o Gösta Sedelius, Stadskontoret i Göteborg, Box 2131, 403 13 Göteborg.

Nära hälften jobbar "nattetid" i Jönköping

□ Antalet nattjobbare har ökat i Jönköpings kommun. Det visar de preliminära uppgifter som nu redovisas efter 1980 års folk- och bostadsräkning. Uppgifter som gäller 1980 jämfört med förra räkningen som utfördes 1975. Totalt var det inte mindre än 51 910 personer i Jönköpings kommun som i september 1980 jobbade nattetid en timma eller mera per vecka – en anmärkningsvärt hög siffra, dvs nära hälften av Jönköpings befolkning!

Undersökningen visar bl a att sysselsättningen inom industrin minskar även på kvälls- eller nattetid. Allra mest inom verkstadsvarutillverkningen som förlorat 1 645 arbetstillfällen. Men ändå är denna näringsgren den klart dominerande sysselsättningsmässigt. År 1980 fanns det inom denna gren 8 094 personer sysselsatta.

Antalet sysselsatta inom handeln minskar också och det gäller speciellt detaljhandeln som minskat med 415 personer.

Den sektor som ökar mest är hälso- och sjukvård som ökat med 1 058 förvärvsarbetande. 1980 var 5 953 personer sysselsatta inom denna sektor.

Andra näringsgrenar med relativt kraftig sysselsättningsökning är socialvård 774, fastighetsförvaltning 469 och offentlig förvaltning 365 personer.

Av undersökningen framgår att Jönköpingsborna till största del arbetar inom den egna kommunen. Antalet utpendlare har minskat sedan 1975 och nu uppgår andelen förvärvsarbetande inom kommunen till drygt 95 procent.

Den "privata" sektorn – företags-, hushållssektorn – är den klart dominerande med drygt 60

procent – 32 638 personer – av den förvärvsarbetande befolkningen. Inom den offentliga sektorn är primärkommunal förvaltning den största – 14,9 procent – emot landstingskommunal förvaltning uppgår till 6 408 personer eller 12,3 procent.

Förändrignarna under den fem-årsperiod undersökningen gäller framgår av nedanstående tabell över antal förvärvsarbetande efter näringsgren, en timma eller mera under mätveckan 8–14 sept –80 (alltså efter ordinarie "dag-arbetstid"):

Näringsgren	1975	1980	Förändring
Jordbruk, jakt	1792	1785	+ 3
Textil- beklädnads och lädertillverkning m m	816	485	- 331
Trävarutillverkning	1284	982	- 302
Massa- o, papperstillv. m m	2285	2193	- 92
Verkstadsvarutillv.	9739	8094	-1645
Byggnadsverksamhet	3730	3656	- 74
Partihandel o. varuförmedl.	2336	2210	- 126
Detaljhandel	4538	4123	- 415
Transport, lagringsverksamh. ...	1651	1853	+ 202
Fastighetsförvaltning, -förmedling m m	1665	2134	+ 469
Offentlig förvaltning	2604	2969	+ 365
Undervisning, forskning m m	3297	3624	+ 327
Hälso- och sjukvård	4895	5953	+1058
Socialvård	2553	3327	+ 774
Reparations-, tvätter- och annan serviceverksamhet	1090	827	- 263
Övriga	7190	7695	+ 505
Totalt	51455	51910	+ 455

Många kvinnor är också engagerade i kvälls- och nattarbete ute i förvärvslivet – här ses några av JP:s perforatörer som skriver ut texten till tidningen. Närmast Barbro Petersson och Ester Palfi.

Kommunplanerare i motvind

Kommunplanerarna har det besvärligt just nu. Men i det förvirrade nuläget gäller det att inte släppa långtidsperspektiven. Skall den kommunala självstyrelsen bestå och effektiviseras måste politikerna få sådan information att de så långt som möjligt kan styra förändringarna i kommunen.

Det skriver Sixten Kelertz, planeringschef i Umeå kommun.

I början på 70-talet presenterades en rad utredningar i Umeå och utvecklingen i centrumområdet framemot sekelskiftet. Tre prognoser spelade en huvudroll. De gällde folkmängden, köpkraften och biltätheten. I en PM skrev jag bl a följande: "Samtliga tre prognoser är med

Inlägget

största sannolikhet absoluta mättnadsprognoser. Var och en av dem har mycket starka drag av osannolikhet och den samlade effekten blir därför rent av verklighetsfrämmande".

Hur såg prognoserna ut? Jo, fortsatt mycket snabb ökning i alla tre fallen. Det var nämligen den allmänna välfärdsoptimismen som färgade beräkningarna. På liknande sätt planerade man i andra större städer. Det var lätt att "planera". De långsiktiga prognoserna och programmen var framskrivningar av konsumtionssamhällets "svenska modell". De utgick från fortsatt materiell standardstegring med tekniken och marknadsekonomi som garantier. Planeringen blev anpassning till vad detta krävde - vad det privata näringslivet och staten fordrade. Egen styrning från kommunernas sida fanns föga utrymme för.

I välfärden seglade kommunplanerarna i medvind. Deras prognoser

ser låg i linje med den dominerande uppfattningen i samhället. Prognoserna verkade därför mycket objektiva. Men syftet med långtidsplanering är ju inte att skriva fram populära vyer. Den stora uppgiften för planeraren är i stället att varna för avbrott i den inövade trenden, att avisera nya drag i utvecklingen. På det sättet skulle man undvika ogenomtänkta och kostsamma "brandkärsutryckningar" - soml man haft så ogynnsamma erfarenheter av.

Störningar

Efter hand såg man tecken på störningar i välfärdsharmonin. Man började se kritiskt på utvecklingen i konsumtionssamhället. Varnade för följderna av mättnad, överdrifter och slöseri. Vissa forskare annonserade kommande resurskriser. Dessa "brandvarnare" stämplades ofta som domedagsprofeter. Några kommunplanerare varnade för avbrott i välfärdstrenden. De togs i regel inte på allvar, blev inte populära hos politikerna.

Några djärva planerare pekade t ex på att den snabba ökningen i biltätheten var i färd med att bromsas upp, tillväxten i vår köpkraft skulle stagnera, våldsamma överdrifter i boendestandarden skulle välla problem. Kort sagt ville man betona att det finns gränser för lyxkonsumtion. Välfärdspolitikerna såg planerarens varningar som "värderingar" - väl subjektiva för att komma från en tjänsteman. Det tog sin tid innan beslutsfattarna var med på noterna. Först när utvecklingen gått vidare och gjort den dominerande opinionen mogen för omvärdering av ingrodna föreställningar. Men då är man sent ute. Generellt är detta det stora dilemma för den förebyggande, långsiktiga planeringen.

En del forskare och kommunplanerare varnade också för att man tog för lite hänsyn till sociala och miljömässiga förhållanden. Sådana synpunkter hamnade i skuggan av tekniska och ekonomiska sk rea-

teter. Man tog upp kraven på livskvalitet och vad de skulle fordra av kommunala insatser. Man kom in på resursplanering och ekologi. Nu krävdes inte bara fysisk-ekonomisk planering i kommunerna - det fordrades samordning med social och miljöinriktad planering.

Passivitet

På rikspanet har det inte funnits någon nämnvärd långsiktig planering. Fromma målsättningar kan ha förekommit men inte tillräcklig framförhållning, inga effektiva styrmedel. Statsmakterna har varit förpassade i t ex när det gäller hushållningen med mark och vatten, regionpolitiken, trafikplaneringen. Passiviteten, kortsiktigheten och "brandkärsutryckningarna" gav naturligtvis ett dåligt planeringsklimat för kommunerna. Osäkra ramar och riktlinjer att hålla sig till.

Hade vi kunnat förutse den nuvarande krisen för välfärdsschemat? I vart fall hade vi inte behövt bli så överraskade, beredskapen hade varit mycket högre om vi tagit kritiska forskare och planerare på allvar. De var alltför få, talade alltför lågt. Men 60- och 70-talens försök till kommunal långsiktspianering var inne på rätt väg. Det gäller att gå vidare.

Osäkerhet

I nuvarande läge är det osäkerheten som dominerar framtidsbilden, tom på mycket kort sikt. De mycket korta framtidsperspektiven präglar både samhälle och näringsliv. I kontrast till välfärdsepoken seglar kommunplaneraren i motvind. Anpassning till en allmänt vedertagen trend på längre sikt verkar orealistisk i dag. Snarare gäller det anpassning till skiftningar nära nog från dag till dag - att hålla högsta beredskap. Men nuläget får ses som ett övergångsskede.

Det intressanta är planeringssituationen framöver. Vill man polarisera kan man särskilja två uppfattningar. Den ena anser att osäker-

ten och ryckigheten består lång tid framåt. Både som nation och kommuner blir vi i hög grad beroende av händelser som vi inte kan påverka. Det ger kommunplaneraren en ny roll. Han måste noga följa vad som håller på att ske, bli "brandvarnare". Så snabbt som möjligt ge politikerna information och chans att anpassa sig till händelser utanför kommunernas påverkan.

Den här "skolan" ser alltså mörkt på möjligheterna för målinriktad kommunal planering och styrning. Planeringen har definitivt blivit en vindflöjel-funktion, naturligtvis inte värd benämningen långsiktig, samordnad planering. Däremot ser modellen ut som en honnör för bankdirektören Jan Wallander som länge uttryckt sin stora skepsis mot prognoser och planering!

Den andra uppfattningen pläderar för en förbättrad framtidsforskning som underlag för kommunplaneringen. I ett par decennier har man arbetat med framtidsforskning, men dialogen med kommunplanerarna har inte gått bra. Fortsättningsvis bör naturligtvis kommunernas långsiktspianering ske i samarbete med forskarna. Till gagn för båda parter. På så sätt kan vi få bättre kunskaper om samhällsstruktur och utveckling, analysera och debattera alternativ som grund för planeringen.

Naturligtvis ställs kommunplaneraren ofta inför frågor på kortare sikt och måste agera som "brandvarnare". Men i det förvirrade nuläget gäller det att inte släppa långtidsperspektiven. För kommunerna blir det framdeles liksom hittills i stor utsträckning fråga om anpassning utåt. Men skall den kommunala självstyrelsen bestå och effektiviseras fordras att politikerna får sådan information att de så långt möjligt kan styra förändringarna i kommunen. Här i Umeå gäller det därför att arbeta vidare på den planeringsmodell vi försökt oss på i många år.

SIXTEN KELERTZ

Hudiksvalls-Tidningen
6 mars 1982

Vad har Italien att lära Hudik?

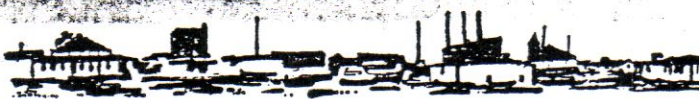
Nu ska kommunaldemokratin i Hudiksvall få nya, friska ideer från Italien.

Kommunens planeringssekreterare har nämligen fått tjänstledigt med bibehållen lön sista veckan i maj för att åka till Bologna och studera kommunaldemokrati. Bologna är nämligen känt för att vara långt kommet, när det gäller sådana ideer.

I Hudiksvall har arbetet inte precis gått fort framåt i utredningen av de kommunaldemokratiska frågorna, som jobbar efter en socialdemokratisk motion.

Östgöta-Correspondenten 28 januari 1982

LINKÖPING

Avgående statistikchef
om kommunala tjänstemän:

Förr ej "tjänstefel" att vara initiativrik

— Tidigare var det inte att betrakta som "tjänstefel" när en kommunal tjänsteman var initiativrik. Det ansågs som hans eller hennes skyldighet. Visst kan en del initiativas även i dag, men faktum är att tjänstemännen i allt högre grad fått träda tillbaka till förmån för de heltidsanställda kommunalråden.

De här orden är Samuel Bergbäck, Linköpings f d statistikchef. Han av gick 1 januari, när han pensionerades. Då hade han varit i kommunens tjänst sedan 1 januari år 1949. Först som aktuarie på dåvarande statistik- och planeringskontoret, sedan — från mitten av 1960-talet — som statistikchef på nuvarande statistik- och utredningskontoret.

— I och för sig är det inte så konstigt att det blivit så här. Systemet med heltidsanställda kommunalråd har inneburit att fler och fler av de uppgifter, som tidigare låg hos de olika förvaltningarna och de anställda där, har övertagits av kommunalråden. Det mesta har blivit mer politiserat, oenigheten mellan partierna allt större.

Beslutsunderlag

— Tjänstemännens uppgift har i allt större utsträckning begränsats till att tillhandahålla ett så bra beslutsunderlag som möjligt för politikerna, säger Samuel Bergbäck.

Och tagit fram beslutsunderlag i mängd — speciellt under det senaste årtiondet — det är verkligen vad Bergbäck fått syssla med.

Alla hann läsa

— När jag började min anställning hos Linköpings dåvarande stad 1949 var Linköping den fjärde staden i landet som inrättat en dylik förvaltning. De första åren fick vi främst ägna oss åt att lägga upp arbetet, ta fram olika system för att få fram så bra statistik och prognoser som möjligt.

— Alla fakta måste då plockas fram rent manuellt. Vi hade inte ens hälkortssystem som hjälp första tiden. De uppgifter vi fick fram — det blev inga stora mängder — hann alla som ville läsa in, både politiker och tjänstemän.

— I dag är det helt andra förhållanden. Med hjälp av data kan vi plocka fram praktiskt taget hur mycket statistik som helst. Nu är en av de stora svårigheterna: Vad skall vi ta fram av all den information, av allt det beslutsunderlag vi har möjlighet att ge?

Mera byråkratiskt

Samuel Bergbäck säger att det jättestora informationsflödet gör att ingen politiker eller tjänsteman hinner läsa igenom allt. Och detta har bli ett lätt till en allt hårdare specialisering bland såväl tjänstemän som politiker.

— Samhället har undan för undan blivit mer komplicerat,

mer byråkratiskt. Och det har inneburit behov av mera specialisering, behov av allt fler uppgifter av alla de slag.

— Denna utveckling oroar mig. Inom alla partier säger man sig vilja arbeta för mindre byråkrati, mindre krängel — men i handling gör man precis tvärtom.

— De flesta förslag till förändringar som kommer från partierna — inget undantaget — leder nästan undantagslöst till att allt blir ännu krängigare. De menar säkerligen inte att det skall bli så, men erfarenheten visar att deras förslag innebär mera krängel, säger Bergbäck.

Universitetet

Under åren som aktuarie och statistikchef har han bli ett fått vara med om att arbeta för etablerandet av ett universitet i Linköping.

— Jag fann det riktigt med en decentralisering av universitetsstudierna och tyckte att starka sakskaletalade för en lokalisering till bli Linköping. För att styrka min uppfattning — och många andras — var jag hårt engagerad för att ta fram ett så objektiva och bra faktaunderlag som möjligt för att visa att allt talade för Linköping som universitetsstad, säger Bergbäck.

Detta engagemang var för övrigt en av kulturnämndens motiveringar när den tilldelade Bergbäck ett av 1981 års kultur stipendier.

SVANTE STRÖMBERG

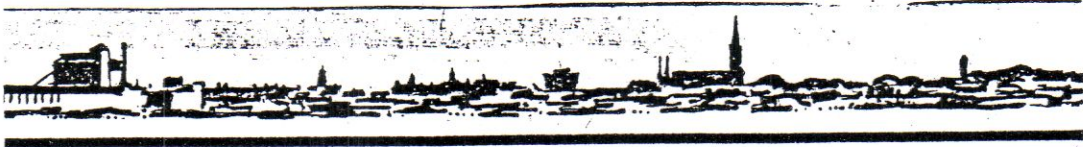

Foto: PER-ARNE NYHLÉN

Det finns knappast något i mänskligt liv som inte Samuel Bergbäck gjort statistik om under de 33 åren på Linköpings statistik- och utredningskontor. Här bland alla pärmar om statistik, utredningar, prognoser, analyser